

Olievlek of schoolbreed

Ellen Reehorst, Praxis januari 2003

Over de invoering van verhalend ontwerpen in school >>

Olievlek of schoolbreed

Ellen Reehorst, Praxis januari 2003

Elke school kiest eigen wegen om vernieuwingen in te voeren. Bij de invoering van verhalend ontwerpen komen twee strategieën vaak voor: de olievlek van het enthousiasme en een schoolbreed begin. Beiden hebben hun voors en tegens.

Kennismaken

De invoering van verhalend ontwerpen begint met een kennismaking. Via een tijdschrift als dit, via de website www.verhalendontwerpen.nl, of met verhalen van collega's. Maar de beste en vrolijkste manier blijft toch een kennismaking aan den lijve: zelf het begin van een verhalend ontwerp meemaken en onderzoeken of het werkelijk zoveel betrokkenheid oproept. Zo'n praktische kennismaking hoeft niet veel tijd te kosten; een uur of twee zijn voldoende om te kunnen beoordelen of verhalend ontwerpen een meerwaarde heeft. Als verhalend ontwerpen aanspreekt zijn er twee manieren om het in te voeren in uw school of opleiding: via individuele enthousiaste leerkrachten of schoolbreed.

De olievlek van het enthousiasme

Deze manier van invoeren heeft vaak een toevallige start: enkele leerkrachten ontdekken verhalend ontwerpen en beginnen ermee in hun eigen klas. Deze eigen initiatieven sluiten op een vanzelfsprekende manier aan bij hun professionele ontwikkeling. Hun enthousiasme en de betrokkenheid van de kinderen werken aanstekelijk. Vanuit hun ervaring kunnen ze hun startende collega's ondersteunen.

Tenminste, als het meezit. Het kan jammer genoeg ook anders uitpakken. De enthousiaste starters kunnen zich zo snel ontwikkelen dat collega's het gevoel krijgen achter te blijven. Vooral als de starters veel waardering van ouders krijgen, kan dat weerstanden en zelfs jaloezie opleveren. Bijvoorbeeld in het geval van de collega die beweert dat het binnen een verhalend ontwerp gemaakte werk beslist door de leerkracht zelf moet zijn gemaakt. De kwaliteit zou veel te hoog zijn voor kinderwerk. Van olievlekwerking is dan absoluut geen sprake en de enthousiaste starters raken geïsoleerd.

Het is aan de schoolleiding om dit te voorkomen. Die kan zorgen voor goede, niet bedreigende informatie aan collega's en na enige tijd de eventuele opbrengsten voor de school en de relatie met de onderwijsvisie op een vergadering aan de orde stellen. Minstens zo belangrijk is het om collega's die zich bedreigd voelen gerust te stellen. De starters zelf hebben veel baat bij een maatje in school om de onverwachte leuke of lastige dingen mee te kunnen bespreken. Zo'n maatje verkleint ook de risico's van isolement.

Als het draagvlak voor verhalend ontwerpen voldoende is gegroeid komt het moment om met het team een stap te maken en na gerichte gezamenlijke scholing verhalend ontwerpen op te nemen in het onderwijsbeleid van de school.

Schoolbreed beginnen

Directieleden die zelf verhalend ontwerpen ontdekken kiezen vaak voor een schoolbreed begin. Met een praktische kennismaking en een goede bespreking vergroten zij eerst het draagvlak. Dan volgt het hele team een scholing, die in veel gevallen gericht is op de uitvoering van een schoolproject. Zo voeren alle leerkrachten in korte tijd, goed zichtbaar en op een simpel aan te sturen manier hun eerste verhalende ontwerp uit. Ze hebben daarbij steun aan elkaar.

Ook dan geldt: als het goed gaat. Want: iedereen moet meedoen, ook collega's die eigenlijk niet willen of durven. Onvermijdelijk lukt de uitvoering bij een enkeling minder goed, wat een gevoel van mislukking kan opleveren. Verder hebben de ontwerpen weinig individuele eigenheid met het risico van minder persoonlijke betrokkenheid.

Marika Venema vertelt in haar artikel (zie pag. xx) wat er komt kijken om een schoolbrede invoering in goede banen te leiden. Goede coaching en stimuleren van verschillen in uitvoering blijken heel belangrijk. Ze noemt ook een logisch vervolg op een schoolbrede start: stimuleren dat individuele leerkrachten met verhalend ontwerpen de diepte in gaan. En zo komt deze aanpak uit waar de individuele aanpak begint.

Jammer dat ik zelf niet meer op school zit

Welke invoeringsstrategie ook wordt gekozen, altijd is het belangrijk om de ouders goed te informeren. Want in een verhalend ontwerp zie je enthousiaste kinderen en mooi werk aan de muur. Dat ziet er heel anders uit dan een gewone les. Sommige ouders raken in de war van zoveel vrolijkheid en vragen zich af of hun kind wel genoeg leert.

Jenapleinschool Zwolle informeert de ouders heel zorgvuldig. Tijdens het schoolbrede bouwproject werkt elke bouw aan een eigen verhalend ontwerp: een huis, een wijk, een architectenbureau. Midden in het project organiseert de school een ouderavond. De ouders maken eerst kennis met verhalend ontwerpen en bekijken daarna met kennis van zaken en vol trots het werk van hun kinderen. Eén van de ouders zegt na afloop: 'Mijn kinderen zijn zeer enthousiast en ik nu ook! Jammer dat ik zelf niet meer op school zit!'

Scholing zorgt voor kwaliteit

Zowel voor individuele leerkrachten als voor een team geeft scholing de steun die nodig is om op een kwalitatief goede manier met verhalend ontwerpen te leren werken. Scholing kan gericht zijn op de uitvoering van al bestaande of speciaal gemaakte ontwerpen. Dan zetten leerkrachten het betreffende ontwerp naar hun eigen hand en klas en bereiden ze zich voor op de uitvoering ervan. Een training in het stellen van sleutelvragen is een vast onderdeel en ook de didactische principes die zorgen voor actief onderwijs komen aan bod. Vervolgscholing kan bestaan uit het leren maken van eigen verhalende ontwerpen.

Hieronder enkele opmerkingen van leerkrachten van een tweetal scholen in Drenthe. Ze geven een indruk van de mogelijke opbrengsten van zo'n scholing.

- ik vond het inspirerend, gezellig, intensief
- ik heb veel geleerd van de praktijkvoorbeelden
- ik heb het verhalend ontwerp even enthousiast meebeleefd als de kinderen
- ik luister beter naar de ideeën van de kinderen, vraag daar ook meer naar
- ik ben door de sleutelvragen een ander soort leerkracht van geworden
- ik ben bewuster bezig met 'gewone' lessen
- zelf een ontwerp maken doorzie ik beter en gaat nu veel makkelijker

Vol trots genieten

Bij beide invoeringsstrategieën heeft de schoolleiding een belangrijke rol. Gelukkig is verhalend ontwerpen een prettig soort vernieuwing: de betrokkenheid die verhalend ontwerpen bij kinderen oproept stemt veel leerkrachten vrolijk. De kunst is om bij leerkrachten net zoveel betrokkenheid en leerenergie los te maken. Ook zij hebben uitdagende aanleidingen nodig om te leren. Net als de kinderen worden zij actief van de goede sleutelvragen. Wanneer u daar als schoolleider voor zorgt dan zult u vol trots kunnen genieten van de resultaten!